

המשקל שב ליושרו בין יום הכיפורים לסוכות – שיעור בעולת ראייה²

מצד החכמה העליונה, העוה"ז והעוה"ב כלולים הם ביחד, וכל המחזק את העוה"ב מחזק את העוה"ז וכל המחזק את העוה"ז מחזק את העוה"ב, וע"פ הארה כזאת אין מקום לדינים כלל, כ"א חסדים גמורים מלאים ומבוססים. אמנם מצד הציור העולמי הרוחני, שכבר משתכלל ע"י בינה של מעלה, בהנחת הגדרים הראשונים לדרגאות המציאות, קונה העוה"ז והעוה"ב כ"א את גדרו. ופשוט שכיון שכבר יש קו המחלק בין העוה"ז תופס מקום כלל במקום שהעוה"ב מאיר בתוקף המילוי, וזהו יסוד התשובה הבאה מתוך הארת העוה"ב בכל מלא פארה. ע"י העליה של יוה"כ מתרחקים הרבה מהעוה"ז, וצריכים שמירה כשפוגשים בעניני העוה"ז מכל ממשול, ואותם הימים שבין יוה"כ לסוכות נתנו לחינוך של חזרה לעניני העוה"ז בתאור הגון בקדושה, והחשבון נגמר ליום ראשון של סוכות במצות סוכה ולולב, שמתבססים עניני העוה"ז ונאחזים בקדושה, וע"כ הוא יום ראשון לחשבון עוונות, ועד אותו היום מאי דאזיל אזיל, ואם הנטיה הקיצונית של יוה"כ גורמת איזה נטיה כ"ד בדקות לצד העוה"ז, באותם ד' ימים שבהם עוד לא נתבסס המשקל כראוי, הרי קדושת יוה"כ חופה על הכל. ובדאי מי שכבר מרגיש התוכן הפנימי של יוה"כ והופעת העוה"ב שבתוכו, והתסיסה שבימים שבין יוה"כ לסוכות מצד דרישת התפקיד של העוה"ז לשוב לשליטתו, הוא כבר רחוק מכל חטא ממש, אלא שהאיכות הדקות של המשקל גם היא בכלל חטא ועוון נחשבה כשאינה מדוייקה, ועל כן מן דין הרי רק יום הראשון של חג ראשון לחשבון, שאז המשקל שב ליושרו, ואפשרות המדידה השיעורית מתכוננת, לבנין עולם והנהגתו, כשיעור הראוי.

עולם הבא ועולם הזה כלולים ביחד

מצד החכמה העליונה, העוה"ז והעוה"ב כלולים הם ביחד, וכל המחזק את העוה"ב מחזק את העוה"ז וכל המחזק את העוה"ז מחזק את העוה"ב, וע"פ הארה כזאת אין מקום

¹ סוכם בידי אלעד וייטמן.

² חלק ב, עמוד שסז.

לדינים כלל, כ"א חסדים גמורים מלאים ומבוססים.

הרב פותח במושג "החכמה העליונה". מהי אותה "חכמה עליונה"? הרצי"ה מפנה בהערותיו למדרש רבה: "נובלות חכמה של מעלה – תורה"³, וכן לדברי הזוהר: "אורייתא – מחכמה דלעילא נפקא"⁴. כלומר, החכמה העליונה היא הארת התורה.

על פי הארת התורה, העולם הזה והעולם הבא כלולים הם ביחד. החכמה העליונה כוללת את כל ההווה כולה בסקירה אחת, "וכולם נסקרים בסקירה אחת". דוגמה להארה מיוחדת זו ניתן לראות בפרשת שמיני: חציה הראשון של הפרשה עוסק ביום השמיני לימי המילואים, יום סיום בניית המשכן; חציה השני של הפרשה, לעומת זאת, עוסק בהלכות מאכלות אסורות. היום השמיני, בו יורדת אש מן השמים, הוא יום התרוממותה של הארץ. את המשכן בונים מהארץ, מתוך החומרים של העולם הזה. אין המשכן נבנה מחומרים שנעשו בנס, אלא מעצי שטים שנטעם יעקב אבינו, מזהב וכסף ונחושת. בתוך העולם הזה נבנה מקום נבדל, תמציתי, זר לא ייכנס אליו. במקום הזה מתרוממת הארץ אל השמים. בחציה השני של הפרשה מדובר על מאכלים, מה מכניסים לפה ומה לא. ביום השמיני התעלה העולם הזה ונעשה קשור לעולם הבא, ומתוך כך שב העולם הבא והופיע בעולם הזה. אור העולם הבא מברר איך העולם הזה ראוי להיות, מה מותר ומה אסור לאכול. המספר שמונה, כפי שכותב המהר"ל⁵, מבטא את התורה, את החכמה העליונה שמעל לטבע, וזו המדרגה שמתגלה ביום השמיני. הכל התעלה מעל הטבע.

בין שני חצאי הפרשה עומד חטאם של נדב ואביהוא. חטאם, ש"הורו הלכה בפני רבם". נדב ואביהוא ראו את התרוממות הארץ כהתעלות שבוקעת ופורצת כל גדר, ומתוך כך חשפו את הצימאון האלוקי שבנפשם שלא על פי החוק התורני. האנשים הגדולים הללו היו מלאי צימאון, מלאי שקיקת מרומים, אבל קדושתם של ישראל היא למעלה למעלה ממדרגתם הנשגבה. קדושת ישראל היא על פי הסדר, והסדר של התורה כולל את הכל.

³ ר' חנינה בר יצחק אמר שלש נובלות הן, נובלות מיתה – שינה, נובלות נבואה – חלום, נובלות העוה"ב – שבת, ר' אבין מוסיף תרתין נובלות אורה של מעלה – גלגל חמה, נובלות חכמה של מעלה – תורה (בראשית רבה, לך לך, פרשה מד)

⁴ אנכי ה' א-להיך אשר הוצאתיך וגו', ר' אלעזר פתח (משלי א) שמע בני מוסר אביך ואל תטוש תורת אמן, שמע בני מוסר אביך דא קודשא בריך הוא, ואל תטוש תורת אמן דא כנסת ישראל, מאן כ"י דא בינה כמה דכתיב (שם) להבין אמרי בינה, ר' יהודה אמר מוסר אביך דא היא חכמה, ואל תטוש תורת אמן דא היא בינה, ר' יצחק אמר הא והא חד מלה אתפרשו, דתנינן (בראשית מז ב) אורייתא מחכמה דלעילא נפקת, ר' יוסי אמר מבינה נפקת דכתיב להבין אמרי בינה וכתוב ואל תטוש תורת אמן (זוהר יתרו, פה ע"א)

⁵ עיין נתיב הוריוות פרק א, ועוד.

ברעיון אחד כוללת התורה הן את האש הגדולה במשכן והן את המאכלות האסורים שבמטבח, עולם הזה ועולם הבא בסקירה אחת. כל זה כלול בחכמה העליונה, הארת התורה.

כותב הרמב"ם בהלכות תשובה (ח, ז):

וכמה כמה דוד והתאוה לחיי העולם הבא שנאמר לולא האמנתי לראות בטוב ה' בארץ חיים.

וכי זו הדמות המתאימה לייצג את הצימאון האדיר לעולם הבא? הלא דוד המלך הוא איש שידידו דמים מלאו, השקוע בטיפול בממשות המציאות של ישראל! בשעה שהעולם מלא פראות, מתנהל באכזריות, דוד נאלץ לנקוט במטבע זה של מלחמה ודמים למען קיומה של האומה. בניגוד לשלמה, השייך לחזון נשגב של שלום עתידי, דוד שקוע כולו במציאות הריאלית, מסתכל עליה בעיניים פקוחות. דווקא עליו אומר הרמב"ם: כמה דוד והתאוה לחיי העולם הבא. כי אור עולם הבא, הוא הבונה את חיי עולם הזה, מכוחו מנהל דוד את כל מלחמותיו. מה שמחזק את העולם הבא, מחזק גם את העולם הזה, כפי שכותב הרב (ישראל ותחייתו, יא):

כל מה שנותן כח יותר גדול לעולם הבא הרי הוא יותר חי באומץ גם בעולם הזה. והדבר מתבחן בישראל לענין בנין האומה. כל המאמץ את חיי עולם הרי הוא בונה את האומה בפועל, כי חיותם הלאומית של ישראל המשך היא מהצלחת עולמים. וזהו הגודל של תורה שבעל פה, שעמדה להשגיר את חיי העולמים במלא מובנם באומה ולהוציא מלבן של צדוקים, שהתלהבותם הלאומית דמתה ללהבת של תבן, שנשתלהבה ודעכה ואיננה, לומר: ברכו את ד' אלהי ישראל מן העולם ועד העולם. ומיסוד עולם זה יבנה ויכונן גם עכשיו עמק החיים הלאומיים בישראל ויתגדל בנין הארץ, וכל האמוצים הכלליים ההולכים לעומת התחיה, ההולכת ומתגלה במסבותיה הרבות, האחוזות זו בזו בתאר שלשלת גדולה, ארוכה, מסובכה ונפלאה, מפלאות תמים דעים.

"על פי הארה זו", כותב הרב, "אין מקום לדינים כלל, כי אם חסדים גמורים מלאים ומבוססים"⁶. בהארה עליונה זו אין מקום לצמצום. כל ההוויה מובנת כהרמוניה שלמה ואחדותית. הקשר בין עולם הזה לעולם הבא ישיר וברור. בהארה זו, כשהאדם אוכל אין הוא הופך לבהמה, וכשהוא ישן אין הוא נעלם מן העולם, חיי משפיעים באופן פשוט ובהיר

⁶ ניתן לדייק בלשונו של הרב: "חסדים מלאים ומבוססים". החסדים ה"מלאים" הם האור השלם של עולם הבא, והחסדים ה"מבוססים" בעולם הזה, שבו לא קולטים את האידיאל עצמו אך מתבסמים ממנו. הנשמה קולטת זאת.

על חיי העולם הבא שלו. העולם הזה מלא רזים, הכל בונה ומחזק את העולם הבא⁷.

גדרי עולם הבא ועולם הזה – מצד הציור שלנו

אמנם מצד הציור העולמי הרוחני, שכבר משתכלל ע"י בינה של מעלה, בהנחת הגדרים הראשונים לדרגאות המציאות, קונה העוה"ז והעוה"ב כ"א את גדרו. ופשוט שכיון שכבר יש קו המחלק אין העוה"ז תופס מקום כלל במקום שהעוה"ב מאיר בתוקף המילוי.

חכמה עליונה זו שייכת למדרגת אספקלריא המאירה, האחוזה בבהירותה רק בידי משה רבנו בענוותנותו המוחלטת. כל הנביאים לאחרי משה זכו למדרגה נבואית בדרגה נמוכה, זו היא ה"בינה של מעלה" עליה כותב הרב. יש בנו השתוקקות להבין כיצד מתאחדים העולמות, לתפוס את "הציור העולמי הרוחני", את התמונה השלמה. ציור זה איננו מופקר לדמיון, ניתן להשיג ולקלוט אותו בדרך הנבואה. הבינה היא הבנת "דבר מתוך דבר", אין היא קולטת את האור העליון, אלא מושכת ממנו השגה שיכולה להיתפס בדמיונו. על ידי הבינה אנו יכולים להשתחרר ממגבלות ההשגה האנושית ולהתקשר לחשבון העליון.

הכוזרי (א, יא) מבחין בין משה לשאר הנביאים: "שלח משה בתורתו, ואחר כך כמה אלפי נביאים אחריו מזהירים על תורתו". הנביאים אינם יכולים לחבר שמים וארץ, הם אינם יכולים להורות תורה כמשה רבנו, אבל הם יכולים לגרום לאדם לדבוק בתורה. הכוזרי מתאר גם כיצד המפגש עם הנביא היה מחולל מהפכה פנימית בתוככי האדם, והוא מבין שרוממות זו באה מכוח התורה⁸. מדרגה זו נמוכה מאור התורה עצמו, והיא קרובה יותר אלינו, ומתוך כך מקשרת אותנו אל התורה. אם כן, על פי הארת התורה אין חילוק בין העולמות, אין הבדל בין כניסת כהן גדול לקודש הקדשים ובין כשרות מאכלו של האדם הפשוט, אך בציור הנתפס אצל הנביאים – מקבלים העולם הזה והעולם הבא "כל אחד את גדרו". במדרגה שלנו חייבים להיות חילוקי גדרים, כפי שכותב הרב (נשמת הלאומיות וגופה):

הפסק מוכרח להיות בין תכן האידיאל המופשט של מגמת הכל ובין המתגלה ממנו בהויה בפועל, בין הכונה הטובה המוזרחת לאדם ברום גבה חיי הרוחניים ובין הרוח

⁷ הרצי"ה מעיר כאן כי הקשר בין העולם הבא לעולם הזה יכול להופיע רק בארץ ישראל, כפי שכותב ה"חתם סופר": "...רבי ישמעאל נמי לא אמר מקרא 'ואספת דגנך' אלא בארץ ישראל, ורוב ישראל שרויין, שהעבודה בקרקע גופה מצוה, משום יישוב ארץ ישראל ולהוציא פירותיה הקדושים... אבל כשאנו מפוזרים בעוונותינו הרבים בין אומות העולם, כל שמרבה העולם יישוב מוסיף עבודת ה' חורבן" (סוכה לו ע"א).

⁸ "ודע, כי כל אשר יפגע נביא בעת פגעו אותו ושמעו דבריו האלהיים, מתחדשת לו רוחניות, ונפרד מסוגו בזכות הנפש והשתוקקה אל המדרגות ההם, והדבקו בעוה"ב ובטהרה" (א, קג)

המלווהו תמיד לישר מעשיו ודרכיו.

כאשר גדר מחלקת בין שני העולמות, בטל הוא העולם הזה כלפי העולם הבא. אמנם בתמונה השלמה יש אחדות נפלאה ביניהם, אך מצד תפיסתנו המוגבלת העולם הזה אינו אלא צל של העולם הבא. על כן, כאשר אור העולם הבא מאיר במלוא עוזו, הצל מסתלק ונעלם כלא היה.

תשובה - מכוח אור עולם הבא

וזהו יסוד התשובה הבאה מתוך הארת העולם הבא בכל מלא פארה.

מן הבינה, המקשרת את הציורים לשורשם העליון, עובר הרב אל התשובה. הרצי"ה מפנה כאן לגמרא על סדר ברכות תפילת עמידה⁹, שם באה ברכת התשובה לאחר ברכת הבינה, "ולבבו יבין ושב ורפא לו". מתוך הבינה באה התשובה.

בהלכות תשובה עוסק הרמב"ם בעיקרי התשובה, בכל השורשים הדרושים לשם התשובה, ובפרק ח הוא עובר לברר את ענייניו של העולם הבא. האם העולם הבא הוא מיסודות התשובה? האם אנו שבים בתשובה כיוון שחטאנו, או כדי להגיע לעולם הבא? את הקשר המיוחד בין התשובה לעולם הבא ניתן להבין על פי הלכה אחרת בהלכות תשובה (פ"ה ה"א):

רשות לכל אדם נתונה אם רצה להטות עצמו **לדוך טובה** ולהיות צדיק הרשות בידו, ואם רצה להטות עצמו **לדוך רעה** ולהיות רשע הרשות בידו, הוא שכתוב בתורה הן האדם היה כאחד ממנו לדעת טוב ורע, כלומר הן מין זה של אדם היה יחיד בעולם ואין מין שני דומה לו בזה הענין שיהא הוא מעצמו בדעתו ובמחשבתו יודע הטוב והרע ועושה כל מה שהוא חפץ ואין מי שיעכב בידו מלעשות הטוב או הרע וכיון שכן הוא פן ישלח ידו.

בחירתו של האדם אינה באה לידי ביטוי בכל פרט ופרט בחייו, אלא בדרך שבה הוא בוחר ללכת. אם בחר בדרך השלילית, המשך הדרך כבר אינו תלוי בו; עבירה תגרור עבירה, מחטא אחד הוא ילך וידרדר לחטא אחר, ויכולתו לבחור תהיה מוגבלת. על האדם לבחור בין שתי דרכים: דרך העולם הזה ודרך העולם הבא. דרך שבה העולם הזה עומד בפני עצמו, מצומצם וחשוך, ודרך שבה כל חיי העולם הזה מובילים אל השלמות ואל האור של העולם הבא. מתוך הופעת העולם הבא יכולה לבוא התשובה; כשהעולם הבא מאיר, אין קיום נפרד לעולם הזה.

⁹ ראה מגילה יז ע"ב.

"הארץ העולם הבא בכל מלוא פארה" מופיעה ביום הכיפורים. יום של עינוי נפש, יום שבו משתחררת הנפש מהעולם הזה, כפי שכותב המהר"ל (דרוש לשבת תשובה):

ביום הכפורים צוה השם יתעלה למעט הגוף ולענות הנפש בחמשה ענויים, ואז אין הנפש מיושבת בגוף, והיא נבדלת לבדה לעצמה מסולקת מן הגופניות והוא כמו מלאך. ומפני כי יש לנפש חמשה שמות נפש רוח ונשמה יחידה חיה, נמצא שיש חמשה דברים בנפש, ולכן יש לה חמשה שמות לנפש, וכנגד זה חמשה ענויים למעט ולסלק הגופניות... ואדרבה, כאשר הגוף נחלש וכחו כלה ומתמעט אז השכל מתגבר.

בכל יום יכולה הנפש להחבא בתוך מצרי עולם הזה, לצמצם את עצמה לאכילה ושתייה. אבל כאשר משחררים את הנפש משעבוד הגוף, היא מופיעה כפי עצמיותה, לא בתוך הכלים הגופניים. כשדבר אינו מסתיר את הנפש, אנו נפגשים עם אור העולם הבא. לכן יום הכיפורים הוא זמן תשובה מיוחד, מתוך ההופעה האדירה של העולם הבא באה התשובה.

יום הכיפורים - תיקון חטא נדב ואביהוא

ע"י העליה של יוה"כ מתרחקים הרבה מהעוה"ז, וצריכים שמירה כשפוגשים בעניני העוה"ז מכל מכשול, ואותם הימים שבין יוה"כ לסוכות נתנו לחינוך של חזרה לעניני העוה"ז בתאור הגון בקדושה, והחשבון נגמר ליום ראשון של סוכות במצות סוכה ולולב, שמתבססים עניני העוה"ז ונאחזים בקדושה, וע"כ הוא יום ראשון לחשבון עונות.

יום הכיפורים הינו יום נבדל שאין לו אח ורע במעגל השנה. התורה אינה חפצה בפרישות מוחלטת, אלא בדרך האמצע, כפי שכותב הכוזרי. אדרבה, כל יום שמופיעה בו קדושה - יש בו אכילה ושתייה. יום הכיפורים איננו המצב האידיאלי אלא תיקון של מצב של מקולקל, פתרון למציאות מעוותת. המקום הראשון בו מוזכר יום הכיפורים בתורה הוא אחרי חטא נדב ואביהוא. זהו מקורו של יום הכיפורים: הוא בא לתקן חטא, ורק אחר כך מופיע בתוך סדר המועדים בפרשת אמור. על כן בפרשת אחרי מות לא מפורש זמנו של יום הכיפורים בתחילת הפרשה, וכן בסופה נאמר רק "אחת בשנה", כי במקורו יום הכיפורים איננו חלק ממועדי הקודש. המועדים שהתורה מצווה עליהם מלכתחילה הם ימים של עונג, ימים שיש בהם חיוב להרבות בסעודה, על כן הציווי על התענית יום הכיפורים נאמר בדיעבד, אחרי מות שני בני אהרן.

כאמור, נדב ואביהוא הורו הלכה בפני משה רבם. ההשגה האנושית אינה מסוגלת לקלוט את האור האלוקי עצמו, אלא רק לשער את הצל שלו, וכשנפגשים עם צל - אין לדעת כיצד נראה הדבר האמתי. "אין אדם עומד על דברי תורה אלא אם כן נכשל בהם", הכישלון

נובע מפני שלימוד התורה שלנו תופס רק את הצל ולא את העצם. על כן מוכרח שנבוא לידי טעות, וכדי לתקן את הטעות בא יום הכיפורים. יום הכיפורים נמצא בתורה כתיקון כישלון של גדולי הגדולים, שעסקו בדבר עצמו מתוך השאיפה האידיאלית ביותר, אך הם עסקו בו מתוך הראייה האנושית. הציור המקיף טשטש את הגרעין הפנימי, ההופעה של רוממות הקודש דרך החוקים והסדרים. יום הכיפורים הוא התרופה למצב זה, ביום זה מופיעה הארת התשובה המחזירה אותנו לדרכה האמתית של התורה.

לחזור אל הדרך הממוצעת

ואם הנטיה הקיצונית של יוה"כ גורמת איזה נטיה כ"ד בדקות לצד העוה"ז, באותם ד' ימים שבהם עוד לא נתבסס המשקל כראוי, הרי קדושת יוה"כ חופה על הכל. ובודאי מי שכבר מרגיש התוכן הפנימי של יוה"כ והופעת העוה"ב שבתוכו, והתסיסה שבימים שבין יוה"כ לסוכות מצד דרישת התפקיד של העוה"ז לשוב לשליטתו, הוא כבר רחוק מכל חטא ממש, אלא שהאיכות הדקות של המשקל גם היא בכלל חטא ועוון נחשבה כשאינה מדוייקה, ועל כן מן דין הרי רק יום הראשון של חג ראשון לחשבון, שאז המשקל שב ליושרו, ואפשרות המדידה השיעורית מתכוננת, לבנין עולם והנהגתו, כשיעור הראוי.

לכאורה, לאחר יום הכיפורים היה צריך לבוא מיד חג הסוכות, אחרי התשובה אנו חוזרים אל התורה. אולם מעבר מידי כזה הוא בלתי אפשרי, וזאת מפני ש"על ידי העלייה של יום הכיפורים מתרחקים הרבה מהעולם הזה". אחרי יום הכיפורים אנו רחוקים מהעולם הזה, ואיננו יכולים לחזור אליו ישירות. אנו צריכים להיכנס מחדש לעולם הזה, וכניסה זו חייבת להיות באופן שבו העולם הזה יהיה טפל לעולם הבא.

ארבעת הימים שבין יום הכיפורים לסוכות הם ימים של טרדה במצוות. האדם עסוק בבניית סוכה, בחיפוש אחר ארבעת המינים. בימים אלה העולם הזה טפל למצווה, משמש את העולם הבא¹⁰. רק בסוכות מתקיים מפגש ממשי עם העולם הבא: אכילה של מצווה, שינה של מצווה, לא אכילה שמוכילה למטרה אחרת – האכילה עצמה היא המצווה. אולם למצב זה אי אפשר להגיע מיד אחרי יום הכיפורים. ארבעת הימים שבין יום הכיפורים לסוכות באים לחנך אותנו, להעביר אותנו מתוך העלייה הגדולה של העולם הבא אל ענייני העולם הזה. רק בסוכות מתחיל חשבון העוונות, כדברי חז"ל, כי לפני כן עדיין איננו

¹⁰ כדברי התוספות במסכת חולין, פג ע"א (ד"ה וכדברי רבי יוסי): "והא דלא חשיב הכא ערב יום טוב ראשון של חג, אומר ר"ת: משום דכולי עלמא טרידי בסוכה ולולב ואין להן פנאי להרבות בשחיטה כל כך".

נמצאים בעולם הזה. אין הכוונה שאלה ארבעה ימים של הפקר, הרי מובא בפוסקים שאחרי יום הכיפורים צריך להשכים לתפילה כדי למנוע קטרוג של השטן, אלא שבימים אלה האור של כיפור עדיין מקיף אותנו. הוא עדיין מאיר וברור, ולכן אין חשש שהאדם ישקע חזרה בחומריות בשלב זה. באותם ארבעה ימים "לא נתבסס המשקל כראוי", ההרמוניה בין המערכות עדיין איננה קיימת, כי אור עולם הבא חופה על הכל. כשאור עולם הבא מאיר, אי אפשר לתפוס את עולם הזה כמקום של קדושה, הכל בטל בערכו אל מול קדושת יום הכיפורים. מי שאינו מרגיש את ההארה של יום הכיפורים – יכול לחגוג את חג הסוכות מיד; אך מי שהתוכן הפנימי של יום הכיפורים מאיר לו, איננו יכול לשוב עדיין למצב ההרמוני בין העולם הזה לעולם הבא.

על כן היום הראשון של סוכות הוא ראשון לחשבון עוונות. אף על פי שהכל קדוש וטהור, החטא הוא במה שאיננו חיים את האיזון הנכון. מצד אחד עולם הבא מקיף אותנו, ומצד השני הטבע הישראלי תובע אותנו לשוב אל תפקידנו בעולם הזה, וכל עוד איננו תופסים את המשקל הנכון – זהו חטא. אלה חטאים של צדיקים עליונים, העושים את כל המצוות בשלמות, והחטא במדרגתם הוא אי-שמירה על היחס הנכון בין יראה לאהבה. "החטאים של הגר"א הם המצוות שלנו", היה אומר ר' חיים מוולוז'ין, כי לקיים מצווה מתוך יראה בלבד ללא אהבה או להפך – מבחינתנו זו מצווה, ומבחינת הגר"א זו עברה. גם על הרצי"ה מספרים כי אחרי שהיה אוכל בסעודת מצווה, כגון חתונה – היה צם, כי הוא חש בכך יציאה מהאיזון הנכון. אדם שחי את ההרמוניה, מרגיש מיד את הזיוף¹¹.

סוכות, אם כן, הוא זמן השיבה אל הסדר הנכון. בסוכות אנו נוטלים את ארבעת המינים כנגד עם ישראל למדרגותיו השונות, צדיקים בינוניים ורשעים, ואנו מכירים בהבחנות שביניהן. האתרוג נפרד משאר המינים, ההדס גבוה מן הערבה. ביום הכיפורים אנו מתפללים עם העבריינים, פורצים את כל הגדרים, הכל נבלע באור הכללי של העולם הבא; בסוכות אנו חוזרים לסדר הראוי, "יבואו אלו ויכפרו אל אלו". בסוכות, אומר הרב, "המשקל שב ליושרו, ואפשרות המדידה השיעורית מתכוננת, לבניין העולם והנהגתו כשיעור הראוי".

¹¹ כמו שכתב הרב: "ישנם צדיקים כאלה, שלא די שכשחסרים רגע אחד את השעור המלא והחי, לפי ערכם, מהדבקות האלהית העליונה, הם מרגישים את נפשם בעומק צרת החטא, ומתקנים את משברם ע"י תשובה עילאה, ע"י תשובה מלאה, אדירה וגדולה, אלא שגם אם הדבקות תהיה ממולאה רק מצד אחד, מיראה לבד או מאהבה לבד, הם מרגישים בזה כבר פגם עצום ופרוק של חבור הסדר האלהי בעולם, ונפשם עורגת לאחוז במדת התשובה העליונה, לתקן את הקלקול. והצדיקים העליונים, מלאי החסד והרחמים האלהיים על כל היצור, על כל העולמים וכל אשר בהם, מראש עד סוף, אלה הנאורים בגבורה ונעטרים בתפארה, בתפארת אמת, הם מרגישים את אי שווי המשקל שבמערכת הדבקות המזוקקה שלהם." (אורות התשובה יד, לט)

בין גלות לגאולה

המעבר בין העולם הזה לעולם הבא מקביל למעבר בין הגלות לגאולה. הגלות היא אור עולם הבא, אורו של העולם הזה אינו מאיר בתקופה זו. הגלות היא התשובה, היא באה לזכך אותנו. לאחר שהארה זו סיימה את תפקידה, הגיע זמנו של העולם הזה לחזור אל מקומו. ארץ ישראל תובעת את שלה, את התביעה של התורה, של החכמה העליונה. במעבר זה, בין הגלות לגאולה, לא הכל מאוזן. לא הכל מתנהל כפי שצריך להיות על פי החשבון השלם והמדויק. זו הייתה התקופה שלפני קום המדינה. עברנו את השלב שבין יום הכיפורים לסוכות, וכעת מגיע החג. כעת שבים אנו לבניית מקומנו בעולם הזה. זה הזמן שבו צריך החשבון הנכון לשוב, וראוי לנו לכוון את מעשינו כפי הסדר הראוי, בשלמות, על פי הארת התורה.